

ACCOUNTANTSVERSLAG 2025

Gemeente De Fryske Marren

29 JUNI 2026

Per saldo persoonlijk

Independent Member of
PrimeGlobal

Aan de raad van de gemeente De
Fryske Marren
Postbus 101
8500 AC JOURE

Datum
29 juni 2026

Ons kenmerk
2026.XXXX

Behandeld door
J.H.H. Wijnholds MSc EMA RA
Drs. H. Kuperus RA

Geachte leden van de raad van de gemeente,

Hierbij ontvangt u ons accountantsverslag en de controleverklaring bij de jaarrekening 2025 van uw organisatie alsmede een exemplaar van de gewaarmerkte jaarstukken. Onze controleverklaring hebben wij gedateerd op 29 juni 2026.

In deze brief gaan wij in op de strekking van onze controleverklaring, mogelijke geconstateerde afwijkingen, de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken en rapporteren wij, voor zover dit noodzakelijk of vereist is, over onze bevindingen en adviezen. Onze bevindingen en opmerkingen daarbij zijn bedoeld om de raad van de gemeente te ondersteunen bij de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken.

Wij benadrukken dat verspreiding van de controleverklaring met handtekening en de gewaarmerkte jaarrekening niet is toegestaan. In hoofdstuk 2 leggen wij uit waarom dat belangrijk is en hoe u aan de publicatieverplichtingen kunt voldoen.

Met vriendelijke groet,

Eshuis Registeraccountants B.V.

Inhoudsopgave

Inleiding	
Inhoudsopgave	
Bestuurlijke samenvatting	
Bestuurlijke afhandeling en publicatie	
Resultaat en vermogenspositie	
Kernpunten van de controle	
Niet-gecorrigeerde controleverschillen	
Overige onderwerpen	
Onafhankelijkheid	
Bijlage	

1. Bestuurlijke samenvatting	4
2. Bestuurlijke afhandeling en publicatie	8
3. Resultaat en weerstandsvermogen	10
4. Kernpunten van de controle	13
5. Niet-gecorrigeerde controleverschillen	25
6. Overige onderwerpen	27
7. Onafhankelijkheid	30
8. Rapportage inzake SiSa-bijlage	32

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Strekking van de controleverklaring

- Wij hebben een goedkeurende controleverklaring inzake de getrouwheid van de jaarrekening verstrekt. Onderdeel hiervan is ook de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. Ook verklaren wij dat de specifieke uitkeringen, die in de SiSa-bijlage zijn opgenomen, getrouw en rechtmatig verantwoord zijn.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan reserves, wat neerkomt op een bedrag van afgerond € 4.130.000

Rechtmatigheidsverantwoording

- Het college heeft in de jaarrekening verantwoording afgelegd over de rechtmatige totstandkoming van de baten en lasten alsmede de balansmutaties. Hierbij heeft het college de in de financiële verordening opgenomen verantwoordingsgrens gehanteerd van 2% van de totale lasten exclusief toevoegingen aan reserves, wat neerkomt op een bedrag van afgerond € 4.130.000.
- Het college heeft verklaard dat de omvang van de onrechtmatigheden € 5.208.000 **bedraagt** en dat het daarmee de verantwoordingsgrens overschrijdt. Van deze afwijkingen is € 4.432.000 in overeenstemming met het vooraf gestelde beleid en daarmee als acceptabel bestempeld.
- Wij hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording getrouw is opgesteld.

Controleverschillen

- Wij hebben tijdens onze controle enkele controleverschillen geconstateerd. Deze hebben wij opgenomen in hoofdstuk 'Niet gecorrigeerde controleverschillen'. Dit betreffen afgrenzingsverschillen doorlopend uit 2024. De omvang van de controleverschillen staat een goedkeurend oordeel niet in de weg.
- Zie voor een nadere toelichting op deze controleverschillen het hoofdstuk 'Kernpunten van de controle'.

Resultaat en vermogenspositie

- Over 2025 is een positief resultaat gerealiseerd van € 2,0 miljoen.
- Het saldo van baten en lasten is € 1,2 miljoen positief en is de optelsom van een totaalbedrag aan gerealiseerde baten van € 207,7 miljoen en € 206,5 miljoen aan lasten.
- Daarnaast is er sprake van mutatie reserves van € 0,8 miljoen positief. Een positief saldo inzake de reservemutaties betekent dat u meer heeft onttrokken aan de reserves dan toegevoegd. Tezamen vormt dit het gerealiseerd resultaat ad € 2,0 miljoen.
- Dit betekent dat het totale eigen vermogen ultimo 2025 uitkomt op € 46,8 miljoen (2024: € 45,5 miljoen). Uit uw eigen analyses blijkt dat uw vermogenspositie voldoende is om de geïdentificeerde risico's financieel af te dekken.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Resultaat en vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Bestuurlijke samenvatting

Schattingen in de jaarrekening

- Iedere jaarrekening bevat schattingen. Binnen gemeente De Fryske Marren hebben de belangrijkste schattingen betrekking op de waardering van de grondexploitaties, de overlopende posten en op de hoogte van de (onderhouds)voorzieningen.
- Wij hebben vastgesteld dat de door het college gehanteerde schattingsmethoden ongewijzigd zijn ten opzichte van voorgaand jaar en dat de door het college gekozen methoden redelijk en passend zijn.

Voorzieningen

- De raad heeft op 11 juni 2025 besloten tot het instellen van een De Commissie voorziening voor groot onderhoud per 1 januari 2025. In deze voorziening waren initieel ook stortingen voor verduurzaming gedaan. Gezien dit niet in overeenstemming met het verslaggevingsstelsel is, zijn wij samen met u tot de conclusie gekomen dat de gelden dienen vrij te vallen ten gunste van het resultaat. Wij hebben vastgesteld dat de voorziening ultimo 2025 á € 2,6 miljoen juist is gewaardeerd.
- BBV heeft in december 2025 uitgesproken dat bij het berekenen van de benodigde voorziening ultimo 2025 rekening dient te worden gehouden met de dekkingsgraad van het ABP, zijnde 123,5 procent. Dit heeft tot een aanvullende storting van € 1,2 miljoen in de voorziening pensioenverplichting geleid.

Grondexploitaties

- In 2025 zijn de woningbouwcomplexen Tjerkgaast, Ouwsterhaule en Rottum Nij Sãn Rotten fase 2 in exploitatie genomen.
- Door onder andere investeringen in kosten bouw-, en woonrijpmaken is de boekwaarde toegenomen van € 6,9 miljoen ultimo 2024 naar € 14,6 miljoen ultimo 2025.
- Voor alle complexen samen is sprake van € 12,3 miljoen aan nog te maken kosten en € 43,4 miljoen aan te realiseren opbrengsten wat resulteert in een verwacht resultaat (=winst) van € 16,5 miljoen.
- Wij hebben vastgesteld dat de gehanteerde schattingen met betrekking tot de grondexploitaties redelijk en passend zijn.

Specifieke uitkeringen

- Wij hebben tijdens de controle geen afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de verantwoording van de specifieke uitkeringen in de SiSa (Single information Single audit) bijlage.
- Dit is opgenomen in de verplichte tabel welke is opgenomen in de bijlage van dit accountantsverslag.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Resultaat en vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Bestuurlijke samenvatting

Fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik

- Tijdens de controle hebben wij met u gesproken over frauderisico's, fraudesignalen en uw interne beheersing. U heeft ons bevestigd dat er in de organisatie geen gevallen zijn gemeld van fraude en/of misbruik en oneigenlijk gebruik.
- Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen dat bij u sprake is van overige fraude en/of misbruik of oneigenlijk gebruik.

Verslaggeving en WNT

- Uit onze controle blijkt dat de jaarrekening 2025 overeenkomstig de verslaggevingsvoorschriften van het Besluit, Begroting en Verantwoording (BBV) is opgesteld.
- Wij hebben verder geconcludeerd dat de overige informatie die in de jaarverslaggeving is opgenomen niet inconsistent is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.
- Tevens hebben wij vastgesteld dat is voldaan aan de (publicatie)vereisten van de Wet Normering Topinkomens (WNT).

Dataveiligheid en IT

- De invoering van NIS2 en de doorontwikkeling van BIO naar BIO2 zijn belangrijke actuele ontwikkelingen op IT-gebied. De gemeente heeft een analyse uitgevoerd op het voldoen aan de BIO2. De leemtes die hieruit zijn gebleken worden in 2026 opgepakt, om het voldoen aan de wet- en regelgeving te borgen.
- Voorbereidend op de inwerkingtreding van de Cyberbeveiligingswet wordt intern reeds getoetst op basis van de BIO2.

Kwaliteit van de interne beheersing

- Wij hebben tijdens de controle geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die van invloed zijn op ons oordeel. De kwaliteit van de interne beheersing hebben wij reeds uitgebreid uiteengezet in onze managementletter over boekjaar 2025.
- De hoofdlijn daarvan is dat de gemeente De Fryske Marren de basiskwaliteit op orde heeft en dat de organisatie zelfkritisch is in het onderzoek naar de kwaliteit van de interne beheersing en het, op basis daarvan, doorvoeren van verbeteringen.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit de volgende stappen: het college van burgemeester en wethouders behandelt in de betreffende vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening, en stelt de jaarstukken daarmee vervolgens op. Op dat moment ontstaan formeel de jaarstukken. De gemeenteraad behandelt vervolgens de jaarstukken en stelt deze vast. Er zit enige tijd tussen de verzending van de conceptstukken aan de raad en de vergadering waarin de vaststelling van de jaarstukken plaatsvindt. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken de gemeente in deze gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen te bespreken..

Openbaarmaking

Bij de jaarstukken hoort de controleverklaring die wij hebben gedateerd op 29 juni 2026.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat openbaarmaking van de controleverklaring plaats vindt. Als u de jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite.

Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening"). Dit accountantsverslag brengen wij uit in een versie met en zonder handtekening. De versie zonder handtekening kan in het kader van de bestuurlijke behandeling worden verspreid. De versie met digitale handtekening is alleen bestemd voor uw archief. Verspreiding daarvan is niet toegestaan. Ook is het publiceren van het concept accountantsverslag niet toegestaan.

Resultaat en vermogenspositie

Resultaat en vermogenspositie

Resultaat 2025

U heeft het boekjaar 2025 afgesloten met een positief resultaat van € 2,0 miljoen. Het positieve resultaat is als “gerealiseerd resultaat” afzonderlijk zichtbaar in de balans.

Het saldo van baten en lasten is het verschil tussen het totaal aan baten enerzijds (bij u over 2025 € 207,7 miljoen) en het totaal aan lasten (van € 206,5 miljoen). Het saldo van baten en lasten komt daarmee uit op € 1,2 miljoen positief. Daarnaast heeft uw raad goedkeuring verstrekt aan een aantal mutaties op de reserves. Het saldo van de dotaties en de onttrekkingen komt uit op € 0,8 miljoen positief. De som van het saldo van de baten en lasten van € 1,2 miljoen en deze mutaties van € 0,8 miljoen is het jaarrekeningresultaat 2025 en betreft afgerond € 2,0 miljoen positief.

De gemeente had op basis van de begroting na wijziging een negatief resultaat van € 4,1 miljoen geprognostiseerd. De voordelige afwijking van de realisatie ten opzichte van de begroting laat zich verklaren door incidentele gelden en vrijval op de productgroep openbare ruimte en meevallers als het gaat om overhead en algemene baten en lasten. Zie de jaarstukken voor een nadere analyse. Aanvullend is naar aanleiding van de uitgevoerde controle een deel van de voorziening ten behoeve van onderhoud gebouwen vrijgevallen.

Resultaat en vermogenspositie

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Vermogenspositie

De gemeente beschikt over een sterke vermogenspositie door positieve resultaten in het verleden. Hoewel het hebben van een stevige vermogenspositie niet uw primaire doelstelling is, heeft eigen vermogen ook een functie als financieringsmiddel voor activa en het genereren van liquiditeit voor transacties. Een minimumbuffer is dan ook wenselijk.

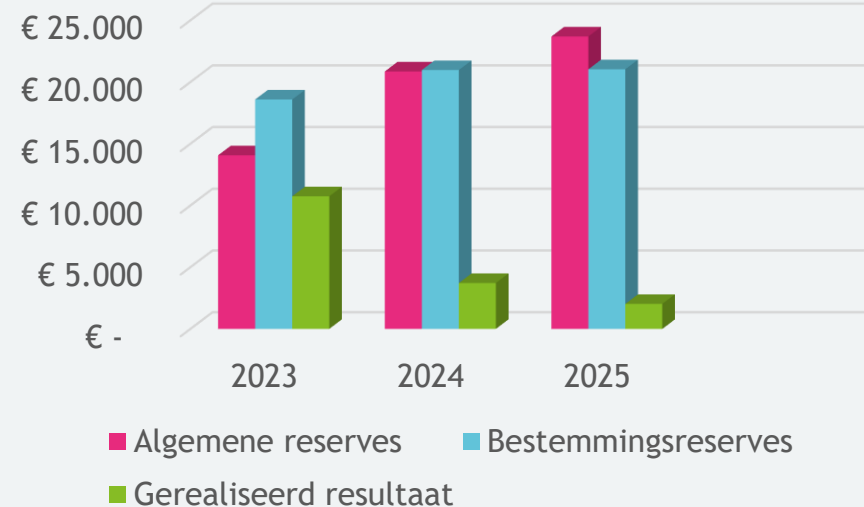
In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is uitgebreid ingegaan op de risico's die de gemeente signaleert en de daarvoor benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. Als gemeente streeft u ernaar om de impact van risico's te minimaliseren door voldoende buffers (de beschikbare weerstandscapaciteit) te hebben om de mogelijke impact hiervan op te vangen. Door de gekwantificeerde risico's af te zetten tegen het aanwezige weerstandsvermogen bepaalt u de ratio weerstandsvermogen.

Op basis van uw eigen analyse komt u uit op een ratio van 2,9. U streeft er minimaal naar een ratio tussen 1,0 en 1,4 te behalen. Dit betekent dat u beter presteert dan de eisen die u aan zichzelf stelt. Naast het kijken naar risico's en het weerstandsvermogen zijn er nog meer methoden om de kwaliteit van de financiële positie te bepalen. Dit kan bijvoorbeeld aan de hand van diverse kengetallen waar elke gemeente verplicht is om over te rapporteren en die op dezelfde wijze worden berekend. Uit deze kengetallen, zoals de solvabiliteit, komt eveneens een positief beeld naar voren over uw financiële positie.

In de nota Risicomanagement, weerstandsvermogen en kengetallen heeft de raad van de gemeente bepaald wat de streefwaarde van de kengetallen dient te zijn. Ook op dit gebied scoort u hoger dan de lat die u voor zichzelf heeft gelegd.

Uw totaalconclusie laat zien dat u geen risico's ziet met betrekking tot de vermogenspositie van uw gemeente. Wij kunnen ons vinden in deze conclusie.

Vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Kernpunten van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Het jaar 2025 is het derde jaar dat het college van burgemeester en wethouders verantwoordelijk is voor het opmaken van de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij geeft het college een oordeel over het rechtmatig handelen van de gemeente, waarbij drie criteria worden behandeld: het begrotingscriterium, voorwaardencriterium en misbruik en oneigenlijk gebruik. Het college heeft vastgesteld dat het over 2025 niet rechtmatig heeft gehandeld.

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid ziet toe op alle afwijkingen van de begroting. Immers, afwijkingen van de begroting raken het budgetrecht van de raad. Overschrijdingen van lasten (en investeringskredieten) die niet tijdig, voor het einde van het jaar, tot een wijziging van de begroting hebben geleid zijn te allen tijde onrechtmatig. Op basis van afspraken tussen de raad en het college kunnen deze echter wel als acceptabel worden aangemerkt. De omvang van de overschrijdingen van de lasten en investeringskredieten bedraagt € 4.868.000. Het college geeft aan dat € 4.432.000 past binnen het vooraf gestelde beleid en daarmee als acceptabel aangemerkt wordt.

Overschrijdingen van lasten en over- en overschrijdingen van baten kunnen rechtmatig zijn indien deze tijdig worden gemeld aan de raad van de gemeente. Wat in de ogen van het college en raad tijdig is, dient te worden vastgelegd in formele afspraken en geautoriseerd te worden door de raad. De commissie BBV adviseert deze afspraak vast te leggen in de financiële verordening. Gemeente De Fryske Marren heeft op dit moment dergelijke afspraken niet formeel vastliggen.

Voor boekjaar 2025 gaan wij akkoord met het laten vaststellen van de tijdigheid van onderschrijdingen van lasten en onder- en overschrijdingen van baten door de raad voorafgaand aan het vaststellen van de jaarrekening. Voor 2026 dient u de financiële verordening op dit vlak aan te passen.

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium ziet toe op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De voorwaarden hebben onder andere betrekking op het voldoen aan wet- en regelgeving bijvoorbeeld de Europese aanbestedingsregels. Bij De Fryske Marren is de van toepassing zijnde wet- en regelgeving vastgelegd in het normenkader welke op 26 november 2025 door de gemeenteraad is vastgesteld. Als de van toepassing zijnde voorwaarden niet zijn nageleefd, kan dit leiden tot een onrechtmatigheid.

Vanuit uw interne controles zijn diverse onrechtmatigheden geconstateerd die voornamelijk betrekking op het niet of niet tijdig Europees aanbesteden (€ 340.000).

Misbruik & oneigenlijk gebruik

Onder misbruik wordt verstaan: het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen, dan wel met het doel om voor een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen. Bij fraude passen beheersmaatregelen zoals fraudepreventie, handhaving, fraudeopsporing en sancties.

Inleiding	
Inhoudsopgave	
Bestuurlijke samenvatting	
Bestuurlijke afhandeling en publicatie	
Resultaat en vermogenspositie	
Kernpunten van de controle	
Niet-gecorrigeerde controleverschillen	
Overige onderwerpen	
Onafhankelijkheid	
Bijlage	

Kernpunten van de controle

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan: het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan (de 'geest van de wet'). De beheersmaatregelen die daarbij passen zijn: handhaving, voorlichting, analyse toepassing en actualisering wet- en regelgeving. Ook dit kan tot een onrechtmatigheid leiden.

Er is geen sprake van door u geconstateerde rechtmatigheidsfouten met betrekking tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Wij constateren wel dat u geen overkoepelend M&O beleid heeft. Dit betekent dat u nog stappen heeft te zetten op dit gebied. Op basis van onze controle van uw werkzaamheden hebben wij geen afwijkingen geconstateerd.

Oordeel en aandachtspunten

Wij hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording getrouw is opgesteld en toereikend is onderbouwd. Wij benadrukken graag nogmaals het belang van het maken van afspraken omtrent het tijdig melden van overschrijdingen van lasten en onder- en overschrijdingen van baten tussen het college en de raad in de financiële verordening en deze zo spoedig mogelijk vast te stellen. Ook vestigen wij graag de aandacht op het opstellen en implementeren van een overkoepelend M&O beleid.

Het maken van schattingen

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend, omdat ze een vast onderdeel van het administratieve proces zijn. Tijdens onze controle hebben wij nadrukkelijk aandacht besteed aan de belangrijkste schattingen omdat deze, bedoeld of onbedoeld, het resultaat kunnen beïnvloeden. Binnen uw organisatie hebben de belangrijkste schattingen betrekking op het inschatten van de (waarde van) de overlopende posten en de hoogte van de voorzieningen. Daarnaast hebben wij de inschatting van de directie met betrekking tot de het beoordelen van de financiële impact van claims en geschillen en (de waarde van) de materiële vaste activa beoordeeld.

Wij hebben voor de relevante onderwerpen het schattingsproces beoordeeld en gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Daarbij hebben wij specifieke aandacht gehad voor mogelijke beïnvloeding door het management. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen aangetroffen in de schattingsmethoden en vastgesteld dat de wijze waarop deze tot stand gekomen zijn redelijk en passend en consistent zijn toegepast ten opzichte van vorig jaar. Wij kunnen instemmen met uw schattingen, maar wij melden volledigheidshalve dat het inherent is aan schattingen dat de uiteindelijke uitkomsten kunnen afwijken.

Kernpunten van de controle

Voorziening wethouderspensioen

De pensioenvoorziening bedraagt ultimo 2025 € 6,1 miljoen (ultimo 2024: € 5,3 miljoen). De toename ten opzichte van het voorgaande jaar is voornamelijk toe te schrijven aan de toekomstige overdracht van de pensioenen naar het ABP. De invoering van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) leidt tot een ingrijpende wijziging van het huidige pensioenstelsel, met inwerkingtreding uiterlijk per 1 januari 2028. In het kader hiervan worden de pensioenverplichtingen van gemeenten overgedragen aan het ABP. Tot het moment van overgang fungeren gemeenten nog als eigen pensioenfondsen en nemen zij een pensioenvoorziening op die jaarlijks wordt geactualiseerd om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Het ABP hanteert bij de bepaling van de over te dragen pensioenverplichtingen andere actuariële uitgangspunten dan die gemeenten hanteerden bij het opstellen van gemeentelijke jaarrekeningen. Dit betreft onder meer de gehanteerde rekenrente, de toe te passen sterftetafels en de dekkingsgraad van het ABP. Met name de gehanteerde dekkingsgraad heeft een significante impact op de omvang van de pensioenvoorziening.

De Commissie BBV heeft in december 2025 een uitspraak gedaan waarin is verduidelijkt dat bij het actualiseren van de pensioenvoorziening ten behoeve van de jaarrekening 2025 rekening dient te worden gehouden met de uitgangspunten van het ABP. Wij hebben vastgesteld dat de pensioenvoorziening ultimo 2025 op een juiste wijze is geactualiseerd en dat de gehanteerde uitgangspunten toereikend en adequaat zijn toegelicht in de jaarstukken.

Voorziening verlofsparen

De gemeente heeft, ingevolge de CAO gemeenten, een voorziening verlofsparen opgenomen in de jaarrekening. Deze voorziening bestaat uit spaarverlof, maar bevat ook gedeeltelijk bovenwettelijk verlof en overwerkuren die een langlopend karakter hebben en potentieel om worden gezet naar spaarverlof. De schatting van het op te nemen overige verlof van het geheel is vastgesteld in 2023. De gemeente gaat voor 2026 beoordelen of deze aanname nog in lijn ligt met de werkelijkheid en indien nodig de inschatting aanpassen.

De omvang van de voorziening wordt bepaald in euro's op basis van de verlofuren afgezet tegen het uurtarief. Dit uurtarief omvat de loonkosten per uur, met inbegrip van de sociale lasten. Omwille van technische beperkingen hanteert de gemeente een gemiddeld uurtarief en wordt deze niet op individueel niveau bepaald. In 2026 gaat de gemeente verder onderzoeken of en hoe het mogelijk is om het tarief op individueel te kunnen berekenen. De gemeente acht voor 2025 dat het gemiddelde tarief voldoende basis is om de voorziening realistisch te bepalen.

Wij accepteren de door u gehanteerde parameters en hebben voldoende zekerheid met betrekking tot de volledigheid van de voorziening.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Kernpunten van de controle

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Voorziening groot onderhoud gebouwen

Op 11 juni 2025 is door de raad van de gemeente het besluit genomen om een voorziening groot onderhoud gebouwen in te stellen. In de afgelopen jaren beschikte de gemeente over een bestemmingsreserve voor het groot onderhoud. Met het genomen besluit is per 1 januari 2025 een voorziening gevormd, waarbij een hernieuwd meerjarenonderhoudsplan de basis vormt voor de hoogte van de voorziening en de jaarlijkse dotatie. Onderdeel van het besluit is het onttrekken van het saldo opgenomen in de reserves en het toevoegen hiervan aan de nieuwe voorziening.

Tijdens onze controle hebben wij werkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van het meerjarenonderhoudsplan, de jaarlijkse dotatie, de onttrekkingen en daarmee een oordeel gevormd over de hoogte en toereikendheid van de voorziening. Hieruit is gebleken dat de voorziening naast groot onderhoud van het bestaande vastgoed, ook lasten/investeringen ten behoeve van het verduurzamen van de panden bevat.

De Commissie BBV heeft in haar Notitie Materiële vaste activa van 2019 uiteengezet wat de kwalificatie groot onderhoud inhoudt: "Uitvoering van correctieve maatregelen, als gevolg van slijtage na een langere periode van gebruik, om een object in goede staat (op een vooraf bepaald kwaliteitsniveau) te houden of te brengen. Groot onderhoud dient zich in de regel aan, is daarom vaak gepland, is veelal ingrijpend van aard en betreft een groot of belangrijk deel van het object."

Bij het verduurzamen van panden wordt in algemene zin niet voldaan aan de hiervoor gegeven definitie van groot onderhoud. Immers, verduurzaming leidt in de basis tot een verbetering van het actief zoals die bestaat, maar verandert het hele actief. Een verduurzaamd pand is niet gelijk aan een pand dat niet verduurzaamd is.

U heeft gelden toegevoegd aan de voorziening om, wanneer er onderhoud plaatsvindt, gelijktijdig te werken aan de verduurzaming van de panden op basis van de routekaart verduurzaming. Hoewel wij deze aanpak begrijpen, is de financiële verwerkingwijze van opnemen van gelden voor verduurzaming in een voorziening niet in overeenstemming met het geldende verslaggevingsstelsel.

Wij hebben met de gemeente gesproken over deze voorziening en zijn samen tot de conclusie gekomen dat de voorziening naar aanleiding hiervan aangepast diende te worden. Dit heeft geleid tot een vrijval van de voorziening van ongeveer € 2,8 miljoen waardoor de voorziening vastgoed ultimo 2025 € 2,6 miljoen bedraagt en daarmee juist is gewaardeerd.

Kernpunten van de controle

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Voorziening groot onderhoud wegen

De gemeente heeft een voorziening groot onderhoud wegen. Deze voorziening is gebaseerd op een beleidsplan dat dateert uit 2020. In 2022 heeft de gemeente door de raad de voorziening laten herijken en het MJOP laten actualiseren.

De Commissie BBV schrijft over de looptijd van beheerplannen en herijking het volgende:

"Lasten van groot onderhoud kunnen alleen dan ten laste van een gevormde voorziening worden gebracht, indien er een recent beheerplan van het kapitaalgoed aanwezig is. Onder recent wordt een beheerplan verstaan van maximaal vijf jaar oud ten opzicht van het verslaglegingsjaar. Binnen deze vijf jaar bestaat wel de verplichting om het beheerplan tussentijds bij te stellen, indien het beheerplan in belangrijke mate niet meer aansluit bij de actuele staat van het onderhoud."

De herijking van een beheerplan is formeel niet hetzelfde als het laten vaststellen van een nieuw beheerplan, waar een volledig nieuwe inventarisatie van het benodigde onderhoud ten grondslag ligt aan de voorziening. Met het beleidsplan uit 2020 inclusief herijking wordt formeel dus niet voldaan aan de vijfjaarstermijn die wordt gesteld door de Commissie BBV. Wij adviseren de voorziening zo spoedig mogelijk, in 2026, aan te passen op basis van een nieuw beheerplan zodat wordt voldaan aan de eisen van het hebben van een onderhoudsvoorziening.

Kernpunten van de controle

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Prestatielevering sociaal domein

In het afgelopen jaar is, mede door de aanpassingen in het Bado en het BBV, de aandacht voor prestatielevering in het sociaal domein toegenomen. In de aanloop naar, tijdens en na de interimcontrole zijn wij met u in contact getreden over hoe u aankijkt tegen prestatielevering in het sociaal domein en hoe de gemeente duidelijk en aantoonbaar kan vastleggen welke werkzaamheden op dit onderwerp worden uitgevoerd. Het belang hiervan is het grootst in de gevallen dat de gemeente geen productieverantwoording met controleverklaring ontvangt. Bij het ontbreken van deze documenten is het risico ten aanzien van prestatielevering het grootst.

Gemeente De Fryske Marren heeft diverse jaren geleden het 'stappenplan gemeentelijke controleaanpak' geïmplementeerd, om op deze wijze voldoende inzicht en grip te krijgen in en op prestatielevering. Wij hebben kennisgenomen van de door u uitgevoerde werkzaamheden en de daaruit vloeiende conclusies. Immers, ons werk start met uw standpunt. De gemeente heeft geconcludeerd dat op basis van de uitgevoerde werkzaamheden er geen onzekerheden ten aanzien van prestatielevering in het sociaal domein resteren.

Ongecorrigeerde controleverschillen

Wij rapporteren controleverschillen die boven de voor ons geldende rapporteringstolerantie uitkomen. In 2024 hebben wij twee ongecorrigeerde controleverschillen gerapporteerd. Eén zag toe op de premiepercentages in de salarisadministratie die onjuist waren toegepast, de andere op de afgrenzing van de legesopbrengsten omgevingsvergunningen. De aard van deze verschillen leidt ertoe dat deze niet alleen in 2024 effect hebben gehad, maar ook doorlopen in 2025.

De onjuiste verwerking van de premiepercentages heeft in 2024 ertoe geleid dat er te weinig premie is afgedragen aan de Belastingdienst. De gemeente heeft ervoor gekozen de hieruit vloeiende naheffing niet te verwerken in 2024, maar deze ten laste van 2025 te brengen. Dit betekende ultimo 2024 dat de lasten over het boekjaar 2024 te laag waren en daarmee in 2025 te hoog zijn. De impact hiervan bedraagt € 403.000.

Bij het verlenen van omgevingsvergunningen is, op basis van de legesverordening van de gemeente, het in behandeling nemen van de aanvraag het belastbare feit. In 2024 is gebleken dat de financiële verwerking niet in lijn lag met de eigen verordening. De baten werden toegerekend aan het jaar waarin de vergunning werd verleend, daar waar dit zou moeten worden toegerekend aan het jaar waarin de aanvraag is gedaan. De gemeente heeft ervoor gekozen de afwijking in 2024 niet te corrigeren, waardoor de baten ten gunste van 2025 is gekomen. Dit leidde in 2024 tot een te lage verantwoording van de opbrengsten, en daarmee in 2025 tot een te hoge verantwoording van de opbrengsten. De impact hiervan bedraagt € 380.000 en is opgenomen in het overzicht 'Niet-gecorrigeerde controleverschillen'.

Kernpunten van de controle

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Afschrijvingen materiële vast activa

Op grond van het geldende verslaggevingsstelsel van de gemeente, het Besluit Begroting en verantwoording, dienen activa te worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- danwel vervaardigingsprijs. Jaarlijks wordt op deze geactiveerde materiële vaste activa afgeschreven op basis van vooraf bepaalde afschrijvingstermijnen.

Tijdens onze controlewerkzaamheden is naar voren gekomen dat binnen de gemeente niet wordt afgeschreven op de aanschafwaarde van het geactiveerde materieel vast actief, maar op basis van het door de raad geautoriseerde krediet. De aanschafwaarde van een actief wijkt, zoals te verwachten, vaak af van het krediet dat hier vooraf voor is beschikbaar gesteld. Wanneer alle componenten van het actief gereed zijn wordt het krediet pas bijgesteld naar de werkelijke aanschafwaarde.

De gemeente heeft inmiddels de financiële verordening voor boekjaar 2026 op dit punt aangepast. Met ingang van 2026 wordt pas afgeschreven over een actief in het jaar na ingebruikname. Hierdoor kan de organisatie afschrijven op basis van de werkelijke aanschafwaarde, in plaats van het beschikbaar gestelde investeringskrediet. Deze wijziging leidt tot een schattingswijziging in de jaarrekening en zal in 2026 moeten worden toegelicht.

Kernpunten van de controle

Actualisaties grondexploitaties

De balanspost met de belangrijkste schattingselementen in de jaarrekening van de gemeente De Fryske Marren betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitaties). Deze balanspost is op grond van haar balanswaarde van € 13,0 miljoen (2024: € 4,1 miljoen) relevant voor de accountantscontrole, maar ook vanwege de schattingselementen die een rol spelen bij het ramen van de nog te realiseren baten van € 43,4 miljoen en de te realiseren lasten van € 12,3 miljoen. De nog te realiseren baten en lasten vormen tezamen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel de eindwaarde (het uiteindelijke resultaat van de projecten).

Belangrijkste aandachtspunten waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hiervoor bestaande kans op een materiele fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognostiseerde resultaat, de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten alsmede ook het voortgangpercentage van het complex.

Ontwikkelingen in de grondexploitaties

In 2025 zijn 3 nieuwe grondexploitaties in exploitatie genomen, dit zijn de woningbouwcomplexen Tjerkgaast, Ouwsterhaule en Rottum Nij Sân Rotten fase 2. Waardoor er ultimo 2025 sprake is van 16 lopende grondexploitaties. Op basis van onze risicoschatting zijn de complexen Joure Broek-Zuid en Rottum Nij Sân Rotten fase 2 de complexen met de meeste aandacht in onze controle geweest.

Conclusie inzake de waardering

Doordat de waardering van grondexploitaties is in hoge mate een toekomstgerichte inschatting betreft is er per definitie een inherente onzekerheid in de waardering aanwezig. Wij hebben vastgesteld dat de door het college gehanteerde schattingen redelijk en passend zijn en daarmee dat de balanspost voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitaties) ultimo 2025 juist zijn gewaardeerd.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Kernpunten van de controle

Rapporteren over fraude

Door maatschappelijke ontwikkelingen is er in de afgelopen jaren in toenemende mate aandacht gekomen voor fraudepreventie, maar ook voor onderwerpen zoals corruptie, omkoping en (het bewust niet naleven van) wet- en regelgeving. Onder andere door de toenemende aandacht voor deze onderwerpen, wordt van organisaties steeds vaker gevraagd informatie te verstrekken over de visie, het beleid en het toezicht op integer handelen binnen alle afdelingen van uw organisatie.

Hoewel De Fryske Marren beschikt over een stelsel van maatregelen om fraude tegen te gaan, zoals functiescheiding in de processen, ontbreekt het nog aan een geactualiseerd beheersplan als het gaat om fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. Zoals reeds gerapporteerd in de managementletter bent u op dit vlak nog in ontwikkeling. Wij zien dat u jaarlijks actualisaties uitvoert op de door de gemeente geïdentificeerde risico's, maar dat deze analyse verouderd is.

Vanuit onze rol als accountant dienen wij ook een inschatting te maken van de frauderisico's, en gepaste werkzaamheden uit te voeren om te borgen dat er geen fraudes van materieel belang hebben plaatsgevonden. Onderdeel hiervan is het risico dat het management de interne beheersing doorbreekt, wat bij iedere organisatie een risico is. In dit kader beoordelen wij interne processen, zoals (de totstandkoming van) schattingen, ongebruikelijke transacties buiten de normale bedrijfsvoering en onzakelijke transacties met verbonden partijen. Onze werkzaamheden zien onder andere toe op vaststellen dat prestaties geleverd zijn en de wijze waarop u dit zelf borgt. Daarnaast stellen wij expliciet de redelijkheid en passendheid van de door het management gehanteerde (materiele) schattingen vast.

Indien we aanwijzingen hebben van fraude communiceren wij dit met de directie en het college van burgemeester en wethouders. Indien fraude plaatsvindt in de top van de organisatie of als er niet voldoende herstelwerkzaamheden worden getroffen, zullen wij dit melden bij de toezichthouder, dat wil zeggen bij u, de raad van de gemeente.

Tijdens de controle hebben wij een professioneel-kritische houding betracht ten opzichte van frauderisico's in de jaarrekening. Wij merken op dat onze controle niet primair gericht is op het ontdekken van fraude. U heeft u ons bevestigd dat er in de organisatie geen overige gevallen zijn gemeld van fraude en misbruik en oneigenlijk gebruik.

Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen dat bij u sprake is van overige fraude en/of misbruik of oneigenlijk gebruik.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Resultaat en vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Kernpunten van de controle

Verantwoording specifieke uitkeringen (SiSa)

Ter voorkoming van onnodige verantwoordingsdruk verstrekt het Rijk een groot aantal specifieke geldstromen die via het systeem van Single Information Single Audit (SiSa), moeten worden verantwoord. De verantwoordingsgegevens voor deze regelingen worden opgenomen in de zogeheten SiSa-bijlage bij de jaarrekening. In tegenstelling tot de andere onderdelen van de jaarrekening is de controleverklaring bij de jaarrekening 2025 niet alleen van toepassing op de getrouwheid, maar ook op de rechtmatigheid van de in deze bijlage opgenomen gegevens.

De controlevoorschriften voor de SiSa-bijlage zijn opgenomen in de Nota verwachtingen accountantscontrole. Hierin staat onder meer de wijze waarop de controle moet worden ingestoken beschreven en zijn specifieke rapporteringsgrenzen voorgeschreven, te weten per specifieke uitkering:

- € 12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000.
- 10% indien de omvangsbasis groter is dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1,0 mln.
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1,0 mln.

Wij hebben geen fouten of onzekerheden geconstateerd met betrekking tot de SiSa-bijlage 2025 van gemeente De Fryske Marren die deze grenzen overschrijden. In de bijlage bij dit accountantsverslag nemen we de verplichte tabel op. Deze tabel dient aan het ministerie van BZK ter beschikking te worden gesteld.

Continuïteit

In het kader van de jaarrekeningcontrole beoordelen wij ook het vermogen van de organisatie om de activiteiten in de komende twaalf maanden voort te zetten. Elementen die we in deze beoordeling betrekken zijn onder meer de vermogenspositie, de begroting voor het komende boekjaar, de afhankelijkheid van eigen inkomsten, de risico's die u zelf identificeert en uiteraard ook de risico's die wij als uw accountant signaleren.

Hoewel vanwege de wettelijke waarborgen feitelijke discontinuïteit van uw gemeente als geheel niet aan de orde is, kan onder omstandigheden de financiële positie wel aanleiding zijn tot het schrappen van taken of het afstoten van activa. Ook externe ontwikkelingen zoals inflatie en beschikbaarheid van personeel zijn van invloed op de manier waarop naar uw financiële positie gekeken wordt. In onze controleverklaring is meer informatie dan voorheen opgenomen over de continuïteitsbeoordeling die wij uitvoeren. Om die reden vragen wij uw aandacht voor deze beoordeling. Ons werk begint immers met uw eigen inschattingen over de toekomst.

U heeft in de jaarstukken in de paragraaf Bedrijfsvoering vastgesteld dat er geen directe indicaties bestaan om op korte termijn taken of activiteiten te beëindigen en dat u daarom van mening bent dat de continuïteit gewaarborgd is. Wij kunnen ons vinden in deze conclusie.

Inleiding	
Inhoudsopgave	
Bestuurlijke samenvatting	
Bestuurlijke afhandeling en publicatie	
Resultaat en vermogenspositie	
Kernpunten van de controle	
Niet-gecorrigeerde controleverschillen	
Overige onderwerpen	
Onafhankelijkheid	
Bijlage	

Kernpunten van de controle

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken van uw gemeenschappelijke regeling bestaan uit:

- Het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten met toelichting en de SiSa-bijlage).

In het onderdeel “programmaverantwoording” van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over onder andere weerstandsvermogen en bedrijfsvoering) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van de verslaggevingsvoorschriften van het BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de toelichtingen in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken niet onverenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag niet onverenigbaar zijn met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Resultaat en vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

De jaarrekeningcontrole voeren wij uit met een bepaalde marge. Deze marge noemen we de materialiteit. De materialiteit is voorgeschreven in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado). Daarbij kan rekening worden gehouden met specifieke factoren of risico's, de zogenaamde "kwalitatieve materialiteit". Tevens gelden scherpere grenzen voor de naleving van de WNT.

Door een aanpassing in het BADO bedraagt de materialiteit vanaf boekjaar 2025 maximaal 2% van de totale lasten, exclusief dotaties aan de reserves, wat neerkomt op een bedrag van afgerond € 4.130.000. Daarnaast worden vanaf boekjaar 2025 fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld bij het beoordelen of de materialiteit eventueel overschreden is. Mochten wij niet-gecorrigeerde controleverschillen en onzekerheden onderkennen die dit bedrag overschrijden dan kunnen we geen goedkeurende verklaring afgeven.

In het kader van de bestuurlijke afhandeling en het dechargeproces melden wij eventuele geconstateerde afwijkingen die niet meer gecorrigeerd zijn in de jaarrekening. Deze zijn vanaf een lager bedrag dan de materialiteit mogelijk voor u relevant. Wij melden alleen afwijkingen boven een bepaalde grens. Als rapportagegrens hanteren we 5% van de materialiteit. Deze bedraagt bij u afgerond € 206.000.

Niet-gecorrigeerde controleverschillen in euro's	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo boekjaar	Invloed resultaat
Afgrenzing leges (overloop uit 2024)	€ 380.000	€ 0	€ 380.000
Verschuldigde werkgeverspremies (overloop uit 2024)	€ 403.000	€ 0	-/-€ 403.000
Totaal verschillen getrouwheid	€ 783.000	€ 0	€ 23.000
Geen onzekerheden	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal onzekerheden getrouwheid	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal verschillen en onzekerheden getrouwheden	€ 783.000	€ 0	€ 23.000

Daarnaast informeren wij u over gecorrigeerde controleverschillen of andersoortige afwijkingen die het gevolg zijn van significante tekortkomingen in de interne beheersing, frauderisico's met zich meebrengen of naar onze mening onder uw aandacht zouden moeten worden gebracht. Er zijn in het controleproces geen afwijkingen geconstateerd die op grond van het bovenstaande gerapporteerd zouden moeten worden.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Resultaat en vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

Verantwoordelijkheden in het controleproces

In de controleverklaring wijzen wij op de verdeling van de verantwoordelijkheden van gemeente De Fryske Marren en de accountant in het controleproces. Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarstukken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten. Het is, en dat beschrijven we ook in de controleverklaring, onze verantwoordelijkheid om de controle van deze jaarrekening uit te voeren met inachtneming van Nederlands recht, waaronder het besluit accountantscontrole decentrale overheden en uw eigen controleprotocol. Het voldoen aan gedragsnormen, waar onafhankelijkheid zoals in de volgende paragraaf opgenomen een onderdeel van is, hoort daarbij. Onze controle plannen wij zodanig dat we een redelijke mate van zekerheid bereiken dat de jaarrekening geen materiele onjuistheden bevat als gevolg van fouten of fraude. Doordat we werken met deelwaarnemingen en andere technieken, bestaat de kans dat fouten ondanks het naar behoren uitvoeren van de controle niet ontdekt worden.

Het is overigens de primaire verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om, onder toezicht van de gemeenteraad, voldoende maatregelen te nemen om fouten en fraude te voorkomen. Daarbij hoort eveneens dat maatregelen ter opsporing in de organisatie worden getroffen. In onze controle besteden wij om die reden uitgebreid aandacht aan deze maatregelen en voeren wij zelf werkzaamheden uit op posten en stromen die, in zijn algemeenheid of bij u, meer dan gemiddeld risicovol zijn. Dat betreft onder andere schattingsposten, correctieboekingen, memoriaalboekingen en de beoordeling van de zakelijkheid van (mogelijk) ongebruikelijke transacties.

Ter afsluiting van het controleproces verstrekt het college aan ons de bevestiging bij de jaarrekening. Hierin geeft het college aan dat zij alle door ons benodigde gegevens hebben verstrekt en dat de jaarrekening naar de laatste inzichten is opgemaakt. Wij hebben, behoudens het in hoofdstuk 5 opgenomen overzicht met controleverschillen, geen specifieke elementen aan de bevestiging toegevoegd.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Overige onderwerpen

Automatisering

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk. Gelet op de beperkte mate van geautomatiseerde beheersmaatregelen in uw organisatie is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden. Uit onze controle zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

Tijdens de interimcontrole hebben wij expliciet aandacht besteed aan de inrichting van uw IT omgeving en het opzet en bestaan van beheersmaatregelen. Voor onze bevindingen daaromtrent verwijzen wij naar onze managementletter. Wij zien dat u actief opvolging geeft aan de geconstateerde bevindingen door deze om te zetten in concrete acties in de tijd. Bijna alle bevindingen zijn hiermee op dit moment onderhanden.

Afsluiting

Wij danken de medewerkers van gemeente De Fryske Marren voor de samenwerking in de afgelopen periode. Wij vertrouwen er op u met dit rapport voldoende te hebben geïnformeerd. Natuurlijk zijn wij graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichting en het beantwoorden van vragen.

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid

De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO, is in de organisatie van Eshuis Registeraccountants B.V. ingebed.

Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij gemeente De Fryske Marren voldoende is gewaarborgd.

Wij hebben het afgelopen jaar geen andere opdrachten voor u uitgevoerd dan de controle van de jaarrekening en de direct daarmee samenhangende werkzaamheden.

Inleiding

Inhoudsopgave

Samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Rapportage inzake SiSa-bijlage

Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Gemeente De Fryske Marren

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Hierna volgt de door het ministerie van BZK voorgeschreven rapporteringstabel inzake SiSa.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting fout/onzekerheid
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	NVT	NVT	NVT
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belasting	NVT	NVT	NVT
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	NVT	NVT	NVT
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	NVT	NVT	NVT
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingenonderwijsvertragingen	NVT	NVT	NVT
OCW D23	Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen	NVT	NVT	NVT
IenW E115	Tijdelijke regeling specifieke uitkering duurzame en circulaire infrastructuur	NVT	NVT	NVT
IenW E120	Regeling specifieke uitkering verkeersveiligheidsmaatregelen 2025-2030	NVT	NVT	NVT
IenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	NVT	NVT	NVT
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
IenW E44B Prov. Fryslân	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling en publicatie

Resultaat en vermogenspositie

Kernpunten van de controle

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Gemeente De Fryske Marren

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting fout/onzekerheid
IenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	NVT	NVT	NVT
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2025	NVT	NVT	NVT
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekkingen)_gemeentedeel 2025	NVT	NVT	NVT
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2025	NVT	NVT	NVT
SZW G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2025	NVT	NVT	NVT
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2025	NVT	NVT	NVT
SZW G13	Onderwijsroute_deel gemeente 2025	NVT	NVT	NVT
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	NVT	NVT	NVT
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	NVT	NVT	NVT
VWS H35B	Specifieke uitkering SPUK IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
VRO J4	Regiodeals 5 ^e tranche	NVT	NVT	NVT
VRO J9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	NVT	NVT	NVT
VRO J17	Realisatiestimulans	NVT	NVT	NVT
VRO J210B	Meerderjarige regeling specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT

Bevindingen controle SiSa-bijlage 2025

Gemeente De Fryske Marren

Inleiding

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke afhandeling
en publicatie

Resultaat en
vermogenspositie

Kernpunten van de
controle

Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Overige onderwerpen

Onafhankelijkheid

Bijlage

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting fout/onzekerheid
VRO J55	Aanpak energiearmoede	NVT	NVT	NVT
VRO J94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	NVT	NVT	NVT
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	NVT	NVT	NVT
AenM M6	Bekostigingsregeling huisvesting vergunninghouders in doorstroomlocaties	NVT	NVT	NVT
AenM M16	Bekostigingsregels opvang ontheemden Oekraïne	NVT	NVT	NVT

Aspect controleverklaring	Oordeel
Strekking controleverklaring getrouwheid jaarrekening als geheel:	Goedkeurend
Rechtmatigheid inzake de besteding van de specifieke uitkeringen:	Goedkeurend